

Dyslexie-protocol

Inleiding

Het doel van dit protocol is om zowel docenten, leerlingen als ouders te informeren hoe we op het Johannes Bosco omgaan met dyslexie.

Johannes Bosco streeft ernaar dat leerlingen met dyslexie zich optimaal kunnen ontwikkelen en onderwijs volgen op een niveau dat recht doet aan hun mogelijkheden en talenten.

Dit protocol wordt regelmatig geëvalueerd en vormt een leidraad voor de begeleiding van dyslectische leerlingen.

1. Definitie dyslexie

In Nederland worden overwegend twee definities van dyslexie gehanteerd, de definitie van de Stichting Dyslexie Nederland (SDN, 2008) en de definitie uit het Protocol Dyslexie Diagnostiek & Behandeling (Blomert, 2006) (dit is het protocol voor de gezondheidszorg in het kader van de vergoedingsregeling dyslexie voor het basisonderwijs).

Dyslexie is een specifieke leerstoornis die zich kenmerkt door een hardnekkig probleem in het aanleren van accuraat en vlot lezen en/of spellen op woordniveau, dat niet het gevolg is van omgevingsfactoren en/of een lichamelijke, neurologische of algemene verstandelijke beperking (Stichting Dyslexie Nederland, 2016, p. 7).

‘Dyslexie is een specifieke lees- en spellingstoornis met een neurobiologische basis, die wordt veroorzaakt door cognitieve verwerkingsstoornissen op het raakvlak van fonologische en orthografische taalverwerking. Deze specifieke taalverwerkingsproblemen wijken proportioneel af van het overige cognitieve, en m.n. taalverwerkingsprofiel en leiden tot een ernstig probleem met het lezen en spellen van woorden ondanks regelmatig onderwijs. Dit specifieke lees- en spellingprobleem beperkt in ernstige mate een normale educatieve ontwikkeling, die op grond van de overige cognitieve vaardigheden geïndiceerd zou zijn’ (Blomert, 2006, p. 5).

Een leerling kan aanspraak maken op de faciliteiten voor dyslectische leerlingen als er sprake is van een geldige dyslexieverklaring ondertekend door een GZ-psycholoog of kinder- en jeugdpsycholoog dan wel orthopedagoog met een registratie op het niveau van GZ-psycholoog.

2. Signalering en screening van dyslexie in de brugklas

Bij leerlingen in de brugklas wordt een Diataal toets afgenomen om het niveau te bepalen. Bij onvoldoende vooruitgang/twijfels bij de taalflex wordt de leerling aangemeld voor analyse/ screening bij de dyslexiecoach. Vermoedens vanuit ouders en/of vakdocenten kan ook een aanleiding zijn tot de afname van een dyslexiescreening. Een screening wordt dan afgenomen als er vanuit docenten signalen komen dat een leerling bijvoorbeeld te weinig tijd heeft voor toetsen, veel spelfouten maakt, moeizaam voorleest en/of moeite heeft met het aanleren van vreemde talen.

Wanneer een leerling aangemeld wordt met het vermoeden van dyslexie wordt er een dossieronderzoek gedaan. Mocht er na het dossieronderzoek nog steeds het vermoeden bestaan van dyslexie, dan worden er nog aanvullende testen afgenomen.

Ouder(s)/verzorger(s) ontvangen per brief uitslag van deze screening(en). Mocht er vanuit de screening nog steeds mogelijk sprake zijn van een vermoeden van dyslexie, dan worden ouder(s)/verzorger(s) geadviseerd om extern nader onderzoek te laten doen (dit zal dan op eigen kosten zijn).

Mocht uit het gevolgde traject blijken dat er sprake is van dyslexie en er is een dyslexieverklaring uitgegeven, dan ontvangt de leerling na inlevering van de ondertekende dyslexieverklaring de faciliteiten die gelden voor leerlingen met een dyslexieverklaring.

3. Leerlingen met dyslexie in de brugklas

Een **dyslexieverklaring** dient afgegeven en ondertekend te zijn door een GZ-psycholoog of kinder- en jeugdpsycholoog dan wel orthopedagoog met een registratie op het niveau van GZ-psycholoog.

Iedere leerling waarvan bij binnenkomst bekend is dat hij dyslexie heeft, krijgt zo spoedig mogelijk een **persoonlijke faciliteitenkaart**. Op deze faciliteitenkaart staan de faciliteiten voor de leerling vermeld. Bij misbruik van de faciliteiten kan het recht hierop vervallen.

a. Faciliteiten

Iedere leerling met een geldige dyslexieverklaring krijgt standaard de volgende faciliteiten:

- Extra tijd bij toetsen
- Toetsexemplaren in lettertype Arial 12
- Aangepaste beoordeling voor spelling volgens door de vakgroep gemaakte afspraken.

Faciliteiten op aanvraag in overleg met RT:

- Extra mondelinge overhoringen bij de Moderne Vreemde Talen
- Auditieve ondersteuning bij toetsen
- Auditieve ondersteuning tijdens de lessen
- Laptop als schrijfgerei
- Voorbereidingstijd van hardop te lezen teksten

Studiehulp RT op aanvraag:

- Studiehulp m.b.v. Sprint Plus (zie e.)
- Studiehulp leerstrategieën

b. Begeleiding door de mentor en vakdocenten

De mentor is de spil van de begeleiding. Het is de taak van de mentor om de vakdocenten op de hoogte te brengen van de dyslectische leerlingen in de klas. Ook is de vakdocent op de hoogte via de faciliteitenkaart van de leerling en de notities in SOMtoday.

Er is zo nodig contact tussen de dyslexiecoach en mentor over de voortgang van de dyslectische leerling. De mentor en de dyslexiecoach informeren elkaar over en weer hoe het met de leerling gaat.

c. Remedial teaching

Alle leerlingen met een officiële dyslexieverklaring komen in aanmerking voor remedial teaching. Het doel van de remedial teaching is om:

- in kaart te brengen welke faciliteiten de leerling nodig heeft,
- een leerling te begeleiden en te faciliteren bij de inzet van hulpmiddelen,
- de leerling leerstrategieën aan te leren,
- de sterke kanten van de leerling zo optimaal mogelijk in te zetten om minder sterke kanten te ondersteunen,
- de leerling in staat stellen om zelfstandig zijn of haar schoolcarrière te doorlopen,
- didactische en sociaal-emotionele steun te bieden.

d. De dyslexiecoach

De dyslexiecoach is de belangenbehartiger van de dyslectische leerling. De dyslexiecoach zorgt ervoor dat op het Johannes Bosco de zaken voor de dyslectische leerling goed worden geregeld.

Leerlingen kunnen bij de dyslexiecoach terecht wanneer ze vragen hebben over faciliteiten of wanneer ze tegen zaken betreffende hun dyslexie aanlopen die ze niet zelf kunnen oplossen. De dyslexiecoach is te vinden in **lokaal 220**, leerlingen kunnen altijd binnen komen lopen om een afspraak te maken.

Verder draagt de dyslexiecoach zorg voor de aanvraag en het werken met het voorleesprogramma en inventariseert de faciliteiten voor de examenleerlingen.

e. Sprint Plus

Sprint Plus is een dyslexietool voor het lezen, maken en studeren van tekst. Sprint Plus biedt mogelijkheden om tekstboeken of toetsen voor te lezen. Daarnaast kunnen er o.a. samenvattingen en geluidsbestanden mee gemaakt worden, en is er een woordvoorspeller en spellingscontrole om te helpen met het schrijven van opdrachten verslagen.

Leerlingen met dyslexie of een TOS-verklaring kunnen een account krijgen voor het gebruik van Sprint Plus op de eigen laptop.

Leerlingen die ervoor kiezen om ondersteunende programma's te gaan gebruiken krijgen in kleine groepen of individueel instructie van de dyslexiecoach om het programma te leren kennen. Mentor licht vakdocenten in dat het programma gebruikt mag worden in de lessen en verzoekt, zo nodig, docenten de toetsen auditief aan te bieden. Dyslexiecoach bekijkt samen met de leerling waarvoor het programma ingezet gaat worden en communiceert dit met de mentor. Dit wordt ook genoteerd in het leerlingvolgsysteem.

f. Procedure auditieve ondersteuning

Auditieve ondersteuning: Leerlingen met een dyslexieverklaring of een TOS-verklaring hebben recht op auditieve ondersteuning. Dit kunnen ze bij jou als vakdocent aangeven op het moment dat de toets opgegeven wordt. Graag hier leerlingen ook in stimuleren. Er zijn 3 mogelijkheden, kies daarin zelf wat voor jou en de leerling werkt:

- Je laat de leerling de toets voorlezen op eigen laptop met Sprint Plus, de voorleesfunctie van Word (Ctrl Alt Spatiebalk) of Microsoft Edge (bij toets via internet, Ctrl Shift U). De leerling kan dan evt. wel internet gebruiken om antwoorden op te zoeken dus is bij onvoldoende toezicht of een belangrijke toets wellicht niet gewenst maar wel de makkelijkste optie. Mondeling toetsen is uiteraard ook nog een optie als je daarvoor de mogelijkheden hebt.
- Je haalt als docent voorafgaande aan de toets een laptop bij de ICT-helpdesk. Deze laptop bevat het programma Sprint Plus en is afgeschermd van het internet zodat ze geen antwoorden op kunnen zoeken. De toets zet je dan in Word op de bijgeleverde usb en die wis je weer na afloop van de toets. Je kunt ook de toets vooraf mailen naar de ICT-helpdesk, dan zorgen zij dat hij op het bureaublad al klaar staat.
- Je stuurt een mail naar de begeleider van het proefwerkflexuur met in de bijlage de toets (in Word). Hij/zij schrijft de leerling in op een proefwerkflexuur en zorgt ervoor dat er dan een laptop met de toets klaar staat. Graag de toets op papier in postvak, de leerling maakt de toets verder wel op papier (tenzij er een indicatie is voor laptop). Dit biedt ook de mogelijkheid voor evt. tijdverlenging bij langere toetsen.

4. Leerlingen met dyslexie in hogere leerjaren

Leerlingen met een officiële dyslexieverklaring krijgen eenmalig een faciliteitenkaart (zie 4.2/4.3). Dit is voor de meeste leerlingen in de brugklas, maar kan ook zijn op een later moment als dyslexie nog vastgesteld wordt of als zij vanuit een andere school instromen. De faciliteiten worden actueel gehouden in het leerlingvolgsysteem zodat de docenten op de hoogte blijven. De mentor blijft de spil in de begeleiding. Leerlingen kunnen zichzelf aanmelden bij de mentor voor extra ondersteuning van de dyslexiecoach. Ook ouders of vakdocenten kunnen de leerlingen aanmelden bij de mentor voor extra ondersteuning. In overleg met de dyslexiecoach wordt besloten hoe lang de leerlingbegeleiding krijgt. Wanneer de leerling iets wil wijzigen in bijvoorbeeld de auditieve ondersteuning of Daisy bestanden wil bestellen dan kan de leerling dit doen bij de dyslexiecoach in 220.

5. Examen en examenfaciliteiten

Het Johannes Bosco biedt bij het examen de faciliteiten die zijn vastgelegd in het UitvoeringsBesluit WVO (artikel 3.54 en 3.55: afwijking wijze van examineren).

Dit artikel geeft de directeur de vrijheid de examencondities aan te passen aan een gehandicapte kandidaat.

Voor examenleerlingen kan auditieve ondersteuning worden aangevraagd bij de examens. Bij de BL-examenkandidaten is dit vanwege de digitale examens automatisch.

Alle TL-examenkandidaten met een officiële dyslexieverklaring ontvangen een brief met daarin de keuze tot auditieve ondersteuning (in de vorm van Sprint Plus) en het gebruik van de computer als hulpmiddel. De auditieve ondersteuning (TL) wordt onder begeleiding van de dyslexiecoach geoefend voorafgaand aan het Centraal Examen.

Zie voor **vrijstellingen en ontheffingen** www.Examenblad.nl en bijlage 1.

6. Overdracht van VO naar vervolgonderwijs

Het protocol dyslexie VO gaat uit van de zelfverantwoordelijkheid van de leerling en leren omgaan met de handicap. Bij de overgang van VO naar vervolgonderwijs is het dan ook op de eerste plaats de verantwoordelijkheid van de leerling zelf om bij het vervolgonderwijs aan te geven wat zijn handicap is en welke ondersteuningsbehoeften er zijn. De leerling levert zelf de dyslexieverklaring en eventueel zijn faciliteitenkaart in bij het vervolgonderwijs. Het vervolgonderwijs kan verdere informatie opvragen bij de VO-school.

Bijlage 1 Procedure vrijstelling vakken

Vrijstelling moderne vreemde talen onderbouw VMBO

In de eerste twee leerjaren van het VMBO is Frans óf Duits als tweede moderne vreemde taal (naast Engels) verplicht (behalve bij VMBO-BB). Een derde moderne vreemde taal is niet verplicht. Een leerling met dyslexie kan dus in aanmerking komen voor een vrijstelling voor Frans of Duits.

Voorafgaand aan een verzoek tot vrijstelling van een vak dient er een periode van tenminste 3 maanden RT te zijn gevolgd voor het betreffende vak.

Na 3 maanden: Intern overleg met teamleider/ Vakdocent en RT om zo nodig te besluiten dat een vrijstelling van het vak wenselijk is. Vrijstelling wordt bij examencommissie ingediend voor toestemming.

Indienen bij examencommissie aan de hand van opgesteld plan met daarin;

- Wat doet de leerling tijdens de vrijgestelde uren?
Werken aan de verplichte talen Nederlands en Engels met behulp van digitale oefenprogramma's.
- Mentor en vakdocenten monitoren het werk in de vrijgestelde uren
- Verslaglegging plan in SOM

Vrijstelling moderne vreemde talen HAVO/VWO

In de eerste drie leerjaren van havo en vwo zijn zowel Frans als Duits verplicht. Er kan geen ontheffing worden verleend aan leerlingen met dyslexie. Wel kan de school in de eerste drie leerjaren zelf invulling geven aan het onderwijs in de tweede moderne vreemde taal, omdat er, met uitzondering van Engels, geen kerndoelen zijn voor moderne vreemde talen. Zo kan er bijvoorbeeld meer nadruk worden gelegd op mondelinge communicatie en minder op leesvaardigheid. De school moet hierbij wel rekening houden met de mogelijke profielkeuze van de leerling in verband met zijn doorstroommogelijkheden.

In de bovenbouw van het **havo** is een tweede moderne vreemde taal in drie van de vier profielen niet verplicht. Havo-leerlingen kunnen de tweede moderne vreemde taal vermijden door een ander profiel te kiezen dan Cultuur en Maatschappij.

Bijlage 2 Handige websites

Er zijn diverse websites waar leerlingen extra kan oefenen. Bijvoorbeeld:

www.Cambiumned.nl

www.duolingo.com

Via de openbare bibliotheek (Via jeugdboekenplein naar kijken en luisteren)

[Luisterboeken | 12-18 jaar](#)

Via Loket Aangepast Lezen, hier kun je gratis lid van worden. <http://audiolezen.nl/>

Interessante websites voor extra informatie

Eerste hulp bij leerstoornissen; Eureka; Let op www.letop.be

Alles over leesproblemen en dyslexie in onderwijs en zorg [Homepage | Dyslexie Centraal](#)

Steunpunt dyslexie (Balans digitaal) <http://www.balansdigitaal.nl>

Impuls en woortblind <http://www.impulsenwoortblind.nl/> Stichting Dyslexie Nederland

<http://www.stichtingdyslexienederland.nl>